

Pogosova, A.V. "Accounting provision of the commercial bank's credit operations management", *Effective Economy* ["Oblikove zabezpechennya upravlinnya kredytnymy operatsiyamy banku", *Efektivna ekonomika*], available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2914>

6. Міщенко С. М. Облікова політика в системі управління банком / С. М. Міщенко // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2003. – № 4. – С. 48–52.

Mischenko, S.M. "The accounting policies in the management of the bank", *Bulletin of Ternopil Academy of National Economy* ["Oblikova polityka v systemi upravlinnya bankom", *Visnyk Ternopil's'koyi akademiyi narodnoho hospodarsva*], No. 4, pp. 48-52.

Крутова Анжеліка Сергіївна, д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри фінансів, аналізу та страхування, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-07; e-mail: ankrutova@ukr.net.

Крутова Анжелика Сергеевна, д-р экон. наук, проф., заведующая кафедры финансов, анализа и страхования, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-07; e-mail: ankrutova@ukr.net.

Krutova Angelica, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Analysis and Insurance, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-07; e-mail: ankrutova@ukr.net.

*Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук, проф. М.В. Чорною.
Отримано 15.04.2017. ХДУХТ, Харків.*

УДК 649.9

ГОТЕЛЬНА ІНДУСТРІЯ: ЕКОНОМІЧНА СУТЬ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Н.С. Ковалевська, І.В. Янчева, Т.А. Наумова, Н.В. Бойченко

Досліджено генезис формування сфери послуг та уточнено економічну суть поняття «послуга» в економічній науці. Запропоновано все розмаїття послуг у сучасній економіці групувати за кількома великими, функціонально однорідними групами. З урахуванням теоретичного обґрунтування суті

© Ковалевська Н.С., Янчева І.В., Наумова Т.А., Бойченко Н.В., 2017

готельних послуг запропоновано систему їх класифікації. Виявлено основні тенденції розвитку готельних підприємств в Україні.

Ключові слова: готель, послуги, індустрія, туризм.

ГОСТИНИЧНАЯ ИНДУСТРИЯ: ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ

Н.С. Ковалевская, И.В. Янчева, Т.А. Наумова, Н.В. Бойченко

Исследован генезис формирования сферы услуг и уточнена экономическая сущность понятия «услуга» в экономической науке. Предложено все разнообразие услуг в современной экономике группировать по нескольким большим, функционально однородным группам. С учетом теоретического обоснования сущности гостиничных услуг предложена система их классификации. Выявлены основные тенденции развития гостиничных предприятий в Украине.

Ключевые слова: гостиница, услуги, индустрия, туризм.

HOTEL INDUSTRY: ECONOMIC ESSENCE AND DEVELOPMENT TRENDS

N. Kovalevska, I. Yancheva, T. Naumova, N. Boichenko

The genesis of human services was investigated and the economic essence of the concept "service" in economic science was specified.

It was considered the appearance of a service as an economic category.

An analysis of the existing interpretations of the essence of service made it possible to suggest the following clarification of its definition: a service is a kind of activity, the result of which is a special product, as a rule, does not have a material form or materializes in an altered state as an object and satisfies the needs of the individual, the collective, the society as a whole.

The services which are provided by the hospitality enterprises have a range of peculiarities, in view of which, we have suggested to define the hotel services as an economic function, which consists in facilitating the satisfaction of individual or collective needs without transferring ownership of any property at the regional, state and world levels. It is suggested to group the diversity of services in modern economy into several larger, functionally more or less homogeneous groups.

The main trends of development of hotel enterprises in Ukraine were revealed.

The main indicators of the activity of hotel enterprises in 2011–2015 were considered. The dynamics of these indicators shows that during the period 2010–2015 in Ukraine there was an enlargement of hotels and similar accommodation facilities, and a decrease of indicators in 2015 was due to the country's economic, political and financial instability.

We made our own conclusions and suggestions about improving the development of hotel services in the current economic conditions.

We believe that the strategy, corresponds to the changes in the national economy, harmonizes the influence and interrelations between the factors of the internal and external environment.

The specifics of developing a strategy for the management of hotel enterprises are related to the following provisions: satisfaction of domestic and international consumers with qualitative basic and additional services; availability of certain resources and their transformation into basic and distribution services; comparison of costs of production and use of basic and additional services based on performance; complexity of the internal environment (a large number of elements, interconnections, etc.); impossibility of formalizing of tasks; compulsory development and variability of its criteria.

Keywords: hotel, services, industry, tourism.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Посилення конкурентної боротьби на туристичному ринку призвело до відокремлення готельного господарства більшості країн світу у самостійну галузь економіки. Розвиток сфери готельного господарства та туризму набуває особливого значення і для економіки України. Стимулюючий вплив на розвиток галузі дозволяє збільшувати валютні надходження за рахунок розвитку в'їзного туризму, підвищити ефективність використання природного й історико-культурного потенціалу країни.

Для розробки дієвої державної політики розвитку державним та місцевим органам самоврядування необхідна об'єктивна інформація про стан сфери готельного господарства, а суб'єктам туріндустрії – для визначення стратегії і тактики дій на ринку. У цьому контексті підвищується роль інформаційного забезпечення управління підприємствами готельного господарства, яке формується в системі бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту. Якісне інформаційне забезпечення на сьогодні є одним з найважливіших і найскладніших завдань економічної науки, що пов'язано з недосконалістю існуючої науково-методичної бази формування інформаційних ресурсів управління готельними підприємствами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у формування теоретичних та організаційно-методичних аспектів бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту послуг, які надаються різними галузями економіки, здійснили вітчизняні вчені Р.І. Балашова, М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Верига, О.С. Височан, Г.М. Давидов, М.Д. Корінько, В.П. Пантелеев, М.С. Пушкар, В.С. Рудницький, В.О. Шевчук, Л.М. Янчева, а також зарубіжні вчені: Г. Армстронг, В.Д. Андреева, Ф. Букерель, Б. Вейтц,

А. Голмен, А. Дайан, Д. Исмаєв, В. Квартальнов, Ф. Котлер, Р. Монтгомері, Я.В. Соколов, В.П. Суйц, Л.О. Сухарєва, Д. Уокер та ін.

Проблема узагальнюючої характеристики діяльності сфери послуг пов'язана з організаційними особливостями підприємств, їх підрозділами та фізичними особами, що надають послуги, а також із специфікою та різноманітністю послуг. Все це обумовлює необхідність дослідження суті послуг як економічної категорії, уточнення та визначення меж сфери послуг, функціонування цієї сфери в якості самостійної економічної системи та у взаємодії з іншими секторами економіки, а також проблем управління розвитком цієї сфери.

Усе це зумовило актуальність дослідження його, мету, завдання і структуру.

Мета статті полягає у вивченні суті готельних послуг та визначення напрямів розвитку індустрії готельного господарства.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- розкрити суть готельних послуг як економічної та облікової категорії;
- надати визначення готельних послуг як економічної функції підприємств готельного господарства;
- провести аналіз стану та розвитку індустрії готельного господарства;
- зробити власні висновки та пропозиції стосовно напрямів розвитку готельних послуг у сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сфера послуг представляє собою складну економічну систему, якій створюється особливий продукт – послуги. Виокремлення послуг у якості самостійної економічної категорії історично пов'язано зі зміною змісту виробничої діяльності та розподілом суспільної праці на виробництво продукції та послуг.

Проблема узагальнюючої характеристики діяльності сфери послуг пов'язана з організаційними особливостями підприємств, їх підрозділами та фізичними особами, що надають послуги, а також із специфікою та різноманітністю послуг. Все це обумовлює необхідність дослідження суті послуг як економічної категорії, уточнення та визначення меж сфери послуг, функціонування цієї сфери в якості самостійної економічної системи та у взаємодії з іншими секторами економіки, а також проблем управління розвитком цієї сфери.

Виникнення послуги як виду діяльності та економічної категорії пов'язане з періодом, коли людина почала здійснювати обмін

результатами праці, коли склалися виробничі за своїм генезисом відносини, які передбачають досить високий ступінь суспільного поділу праці [1, с. 7].

Незважаючи на те, що в економічній літературі, в основному, склалося загальне уявлення про сферу послуг, у визначеннях суті послуги немає єдності. Послугу можна розглядати з різних точок зору, а саме як вид діяльності; економічну категорію; сферу; грошовий потік, що відповідає результату діяльності.

У марксистській концепції відтворення суспільного продукту суть послуги визначалася як трудова доцільна діяльність, результати якої виражаються в корисному ефекті, що задовольняє будь-які потреби людини [2, с. 247]. Отже, головне в цьому визначенні – розуміння послуги як виду діяльності.

Поширеною є точка зору, відповідно до якої результати виробництва поділяються на продукти та послуги, при цьому продуктом вважається виробничий результат, що має натурально-речову форму, а коли такої форми немає – послугою [3, с. 16]. Статистична практика встановлює в якості результатів виробництва товари та послуги [4, с. 491] або продукцію та послуги. Мається на увазі, що результатом виробничої діяльності є «продукт», у складі якого необхідно виділити «продукцію» – продукт, що має натурально-речову форму, та «послуги», які, як правило, не мають її [5, с. 34].

Потрапляючи на ринок, продукція стає товаром, а послуга набуває властивостей товару (привірюється до товару), якщо вона реалізується за економічно значущими цінами, тобто такими, що перевищують витрати на її виробництво. Для того, щоб мати споживчу вартість, продукту не обов'язково набувати форму речі, бути матеріальним благом. Споживчими вартостями вважаються й послуги, що носять нематеріальний характер. На думку Ю.Ф. Волкова обсяг та якість послуг – це один із найважливіших показників економічного прогресу суспільства й рівня життя населення [6, с. 44].

Дослідження показали, що трактування послуги як економічної категорії стало розповсюдженим. Так, Т. Хілл дав таке формулювання: «Послуга може бути визначена як зміна стану людини або предмета, що належить будь-якому учаснику економічних відносин, що досягається в результаті свідомих дій іншого учасника даних відносин. При цьому вплив відбувається на основі їх попередньої добровільної домовленості» [7, с. 287]. Це визначення дозволяє розглядати послугу як вираження економічної діяльності, що виявляється у вигляді специфічного товару або безпосередньо у вигляді діяльності. При цьому економічна корисність робить послугу предметом торгівлі.

Отже, у наведеному визначенні підкреслюється, що в результаті діяльності з надання послуги відбувається зміна стану або якості раніше створеного продукту.

Сучасне формулювання суті послуг пропонує Н. Панкратьєва: «Послуги – економічна діяльність, що безпосередньо задовольняє особисті потреби членів суспільства, домашніх господарств, потреби різного роду підприємств різних форм власності, об'єднань, організацій та громадські потреби або потреби суспільства в цілому, які не втілені в матеріально-речовій формі» [3, с. 17]. У запропонованому визначенні враховуються результати тільки економічної діяльності (прибуткової), проте послуги можуть бути неринковими, безкоштовними для споживачів. Виробництво таких послуг, як і будь-яких інших, вимагає певних витрат, які не будуть відшкодовані (наприклад, некомерційні організації). Також автор заперечує наявність у послуги матеріально-речової форми.

Аналогічне трактування зустрічається й у праці «Економікс» К.Р. Макконнелла та С.Л. Брю. Автори визначають послугу як те, «що невідчутно (невидимо), і в обмін на що споживач, підприємство чи уряд готові представити що-небудь цінне» [1, с. 95]. Ця думка підтверджується Ф. Котлером, проте він визнає, що послуга має матеріально-речову форму: «Послуга – будь-який захід або вигода, котрі одна сторона може запропонувати іншій, і які, в основному, невидимі та не приводять до заволодіння чим-небудь. Виробництво послуг може бути, а може й не бути пов'язаним з товаром в його матеріальному вигляді» [8, с. 579].

Отже, у наведених визначеннях послуги розглядаються як види діяльності або роботи, в процесі виконання яких зазвичай не створюється новий, раніше не існуючий, матеріально-речовий продукт, але змінюється стан або якість вже наявного створеного продукту, тобто до послуг належать блага, що надаються, як правило, не у вигляді речей, а у формі діяльності.

Іноді послугу ототожнюють зі сферою послуг. Так, М. Портер зазначає, що термін «послуга» охоплює широке коло галузей, які виконують різні функції для їх покупців, але не включають в себе або включають (випадково) продаж реального продукту [9, с. 465].

На наш погляд таке ототожнення не є правомірним, тому що послуга – економічна категорія, яка відображає найбільш істотні властивості та відносини в процесі діяльності, а сфера послуг – не категорія, а місце проявлення цих відносин.

Послуги розглядають і з точки зору витрат населення або суспільства на їх придбання, тобто як грошовий потік. Визначення

послуги як плати за її надання, не характеризує суть послуги, а висловлює грошовий еквівалент її обміну, тобто грошовий потік, відповідний отриманому результату діяльності у формі послуги.

Згідно з концепцією системи національних рахунків [10] розроблена Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД) [11], що застосовується в Україні з 1998 р. На її основі всі підприємства групують за видами діяльності. При цьому підприємства можуть мати декілька видів діяльності: один основний вид та кілька побічних (другорядних), а також допоміжних, що створюють умови для основного й побічних видів діяльності.

На сьогодні межі сфери послуг слід визначати відповідно до КВЕД. Сферу послуг формують підприємства та їх підрозділи, що займаються наданням послуг (надання послуг для них є основним або побічним видом діяльності), а також надають послуги підрозділи, які знаходяться на балансі підприємств інших галузей та видів діяльності.

Це дозволяє уточнити визначення сфери послуг і запропонувати його в такому формулюванні. Сфера послуг – це сукупність підприємств, організацій, установ та (або) їх підрозділів, основним або побічним видом діяльності яких є надання послуг.

У сучасній концепції сфери послуг акцент зміщується з об'ємних вартісних показників до показників вкладу (доданої вартості, фінансового результату діяльності) підприємств і організацій цієї сфери. Згідно з теорією систем суспільне виробництво країни представляє собою цілісну систему, головні особливості якої виражаються її змістом. За визначенням Дж. Кейнса система – це сукупність частин або компонентів, пов'язаних між собою організаційно [12, с. 8–11].

С. Мочерний визначає систему як сукупність продуктивних сил, основних форм економічних відносин у різних сферах суспільного відтворення, цілісність та організованість якої у напрямі досягнення стратегічної мети формує господарський механізм та окремі ланки управлінських відносин на мікрорівні (менеджмент) [13, с. 15]. На думку Л. Берталанфі система – це комплекс взаємодіючих елементів або сукупність елементів, що знаходяться в певних відносинах один з одним та середовищем [14, с. 2]. У наведених визначеннях немає принципів відмінностей, всі вони виділяють головними характеристиками системи безліч компонентів, пов'язаних між собою певними відносинами та створюють певну цілісність.

Кожна система має своє призначення, яке проявляється в її взаємодії із зовнішнім середовищем.

Призначення та цілі системи зумовлюють її функції, тобто реальні дії або суттєві ознаки, що описують зміст системи.

Підсистема формується вичленовуванням сукупності взаємопов'язаних елементів, здатних виконувати відносно незалежні функції, другорядні цілі, спрямовані на досягнення спільної мети системи. Необхідно підкреслити, що підсистема має бути з властивостями, притаманними для даної системи її функціонування, оскільки передбачає упорядкованість функцій всіх підсистем. За певних умов підсистема може розглядатися як самостійна система. Як системи можна розглядати економіку в цілому, сферу матеріального виробництва та невиробничу сферу, галузі народного господарства, сектори економіки, сферу послуг, окремі підприємства, організації, установи [7, с. 21].

Таким чином, у сфері послуг реалізуються основні функції послуг як економічної категорії. Виділення сфери послуг у якості самостійної економічної системи пов'язано з тим, що перехід до міжнародної методології обліку та статистики ліквідував поняття «невиробнича сфера», яке застосовували до сфери послуг. Діяльність у сфері послуг є економічною, отже у ній також, як й у виробничій, створюється продукт, але особливого роду – послуга.

Таким чином, проаналізувавши різні трактування суті послуги, пропонується таке уточнення її визначення. Послуга – це вид діяльності, результатом якої є особливий продукт, що, як правило, не має матеріально-речової форми або матеріалізується в зміненому стані чи як об'єкт і задовольняє потреби особистості, колективу, суспільства в цілому.

Готельна індустрія України є однією з галузей економіки, що найбільш динамічно розвивається та має високий ступінь прибутковості. Готельний сектор – це, в першу чергу, сектор, який повністю орієнтований на споживача та напряму залежить від стану туристичної галузі й ділової активності в країні. Насиченість сегментів ринку нерухомості з мінімальним терміном окупності, стабільне збільшення попиту на готельні послуги та збільшення капіталу, який може бути вкладений у розвиток готельної індустрії, сприяють динамічному розвитку цього сектора. Позитивно впливає наближення кордонів ЄС до кордонів України та поступова інтеграція держави в європейське й світове співтовариство. Також спостерігається поступове зростання бізнес-активності всередині країни, збільшується частота ділових візитів з-за кордону та регіонів України. Готельний бізнес і туризм знаходяться в дивовижній взаємодії, яка виражається в тому, що розвиток одного призводить до розвитку іншого та від нього ж і залежить. Враховуючи зростаючу інвестиційну привабливість економіки України, з кожним роком збільшуються обсяги ділового

туризму. Зростає загальна туристична привабливість України (табл. 1). Так, кількість туристів із країн ЄС зросла на 26,3 тис. осіб (+20%). Основна частка (97%) всіх гостей країни припадає на приватний туризм, 2% – на службові та організовані поїздки. Найбільша частка туристичного потоку в м. Київ – 64% [15].

За 2015 р. готельне господарство України нараховувало 2 478 готелі та аналогічних засобів розміщення, з яких готелі склали 1 523 одиниці (57,6%). Номерний фонд готельного господарства за 2015 р. складав 69 237 номерів, житлова площа якого нараховувала 1 604,8 тис. м², де було розташовано 132 518 місць, в яких було розміщено 4 297 200 особа та отримано доходу від надання готельних послуг на 3 506 439 тис. грн. [15].

Таблиця 1

Туристичні потоки [3]

Рік	Кількість громадян України, які виїжджали за кордон – усього ²	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну – усього ²	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України – усього ³	Із загальної кількості туристів: ³			Кількість екскурсантів ³
				іноземні туристи	туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	внутрішні туристи	
2011	19773143	21415296	2199977	234271	1250068	715638	823000
2012	21432836	23012823	3000696	270064	1956662	773970	865028
2013	23761287	24671227	3454316	232311	2519390	702615	657924
2014 ¹	22437671	12711507	2425089	17070	2085273	322746	1174702
2015 ¹	23141646	12428286	2019576	15159	1647390	357027	125471

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

² Включно з одноденними відвідувачами (за даними Адміністрації Держприкордонслужби України)

³ 2000–2010 за даними Міністерства інфраструктури України, починаючи з 2011 року за даними Держстату.

Якщо розглядати цей показник у динаміці, то за період 2010–2015 рр. в Україні відбувається укрупнення готелів та

аналогічних засобів розміщення, а зменшення показників у 2015 р. Пов'язано з економіко-політичною та фінансовою нестабільністю країни [16, с. 1214].

Для обслуговування іноземних осіб в готелях України передбачено 19,5% готельних місць. Найбільшу кількість місць для одночасного розміщення іноземних громадян здатні надати готелі м. Києва – 5,94 тис. місць, Харківської області – 1,7 тис., Закарпатської – 1,4 тис., Волинської – 1,2 тис., Чернівецької, Львівської та Одеської областей – по 1,0 тис. місць [15].

На фоні інтересу з боку висококласних операторів також з'являється інтерес до українського ринку з боку мережевих брендів економ-класу. І перше, і друге буде проходити за підтримки з боку міжнародних операторів. Вже зараз можна говорити про серйозний інтерес з їхнього боку до українського ринку. Сьогодні висловили намір виходу на український ринок такі міжнародні оператори: Hilton (5*), Fairmont Hotel Kiev (5*), Sofitel (Accor Group) (5*), ReikartzHotels & Resorts (4*), Park Inn (IHG) (4*), Sheraton (Starwood) (4*), CrownePlaza (IHG) (4*), Novotel (Accor Group) (4*), Holliday Inn (IHG) (3–4*), Ibis (Accor Group) (3*), Regent (3*), Ramada Encore (Wyndham Hotel Group) (3*), Etap (Accor Group) (2*) [15].

Характерними особливостями індустрії гостинності є надання послуг із розміщення гостей в готелях, організація їх харчування через мережу різних типів підприємств (ресторани, бари, кафетерії тощо), а також побутове, фінансове, транспортне, культурно-розважальне, медично-оздоровче обслуговування, послуги зв'язку.

Відповідно до Класифікації видів економічної діяльності (КВЕД) [11] підприємствам, основною діяльністю яких є надання місць тимчасового проживання, яка відповідає критеріям та основній меті створення підприємства й забезпечує основну частку їхнього доходу присвоєна категорія – «готель».

Аналіз стану та розвитку індустрії готельного господарства дозволив виділити характеристики основної діяльності готелів, їх організаційно-виробничої структури, і визначити фактори, які впливають на процес управління та організації обліку. До основних факторів доцільно віднести організацію виробничого процесу, рівень завантаження номерного фонду, використання матеріальних і трудових ресурсів, систему оплати праці, контроль якості послуг, маркетингову та цінову політику тощо.

Таблиця 2

Основні показники діяльності підприємств готельного господарства за 2011–2015 рр. [2]

Показник	2011	2012	2013	2014	2015
Кількість підприємств, од.	48	51	51	42	50
Одночасна місткість	3620	3467	3230	2922	3261
Доходи від експлуатації, тис. грн	53734,2	65260,9	125774,1	126126,3	155884,5
Витрати на експлуатацію, тис. грн	39675,2	44958,0	66976,1	108537,6	136719,8
м. Харків					
Кількість підприємств, од.	21	25	25	28	31
Одночасна місткість	2727	2663	2749	2682	2596
Доходи від експлуатації, тис. грн	51069,5	62498,3	122066,6	120523,8	149924,1
Витрати на експлуатацію, тис. грн	37026,0	42191,6	63253,5	103589,6	131092,5

На сьогодні в готельному господарстві Харківської області діє 50 підприємств, з одночасною місткістю 3261 номерів (табл. 2).

Згідно з дослідженням протягом 2011–2015 років кількість всіх типів підприємств готельного господарства щороку змінювалась, що обумовлено зменшенням кількості готельних місць, реконструкцією номерного фонду готелів і переплануванням 2-х і більше місцевих номерів у одномісні номери з підвищеним рівнем комфорту та збільшенням кількості багатокімнатних номерів «люкс».

Висновки. Готельний сектор протягом останніх п'яти років має позитивну динаміку розвитку. Основними показниками, що відображають позитивні процеси, є структурні зміни готельного фонду із збільшенням питомої ваги якісних місць розміщення гостей міста, введення в експлуатацію нових об'єктів.

Одним із механізмів розвитку підприємств готельного господарства є розроблення та реалізація стратегії реконструкції. Стратегія реконструкції реалізується на рівні підприємства незалежно від типу, обсягів господарської діяльності, форм власності та організаційно-правових форм господарювання. У основу цільового спрямування внутрішніх реструктуризаційних змін покладено програму розвитку, процес формування якої логічно структурований, внутрішніх ресурсів готельного підприємства.

Ефективність управлінських рішень щодо вжиття реструктуризаційних заходів забезпечується впровадженням структурно-логічної схеми, цільовими параметрами якої є виявлені резерви за результатами оцінки

Список джерел інформації / References

1. Макконелл К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконелл, С. Л. Брю ; пер. с 14-го англ. изд. – М. : ИНФРА-М, 2004. – Т. XXXVI. – 972 с.

Makkonell, K.R., Bryu S.L. (2004), *Ekonomiks: printsipyi, problemyi i politika*. Per. s 14-ho anhl. yzd, YNFRA-M, Moscow, T. XXXVI, 972 p.

2. Маркс К. Теории прибавочной стоимости / К. Маркс, Ф. Энгельс ; 2-е изд. – М. : Гос. изд-во полит. лит-ры, 1959. — Т. 26. – Ч. I. – 476 с.

Marks, K., Enhel's, F. (1959), *Teoryu prybavochnoy stoymosty* 2-e yzd. Nos. yzd-vo polyt. lyt-ry, Moscow, T. 26, Ch. I, 476 p.

3. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер. – М. : Международные отношения, 1993. – 896 с.

Porter, M. (1993), *Mezhdunarodnaya konkurentsyya*, Mezhdunarodnye otnoshenyua, Moscow, 896 p.

4. Социально-экономическая статистика : уч. пособ. / [под ред. А. В. Сидоровой]. – Донецк : УкрНТЭК, 2001. – 236 с.

Sydorovoy, A.V. (2001), *Sotsyal'no-ekonomycheskaya statystyka*, UkrNTEK, Donetsk, 236 p.

5. Теоретическая экономика: политэкономия : учеб. для вузов / [под ред. Т. П. Журавлевой, Н. Н. Мильчаковой]. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 485 с.

Zhuravleva, T.P., Myl'chakovoy, N.N. (1997), *Teoretycheskaya ekonomyka: polytekonomyua : ucheb. dlya vuzov*, Banky y byrzhy, YuNYTY, Moscow, 485 p.

6. Волков Ю. Ф. Социально-экономическое содержание обслуживающей деятельности / Ю. Ф. Волков // Экономика строительства. – 1998. – С. 42–45.

Volkov, Yu.F. (1998), *Sotsyal'no-ekonomycheskoe sodержanye obsluzhivayushchey deyatel'nosty*, *Ekonomyka stroytel'stva*, pp. 42-45.

7. Шарапов О. Д. Економічна кібернетика : навч. посібник / О. Д. Шарапов, В. Д. Дербенцев, Д. Є. Семьонов. – К. : КНЕУ, 2004. – 231 с.

Sharapov, O.D., Derbentsev, V.D., Sem'onov, D.Ye. (2004), *Ekonomichna kibernetyka*, navch. posib., KNEU, Kyiv, 231 p.

8. Класифікація видів економічної діяльності: наказ Держспоживстандарту України від 11 жовтня 2010 р. № 457 із змінами, внесеними наказом Держспоживстандарту України від 29 листопада 2010 р. № 530 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.merega.kiev.ua/menu/kved.php>

Classification of Economic Activities: nakaz Derzhspozhyvstandartu Ukrainy vid 11 October 2010 r. № 457 iz zminamy, vneseny my nakazom Derzhspozhyvstandartu Ukrainy vid 29 November 2010 r. № 530/Derzhstandart Ukrainy, available at: <http://www.merega.kiev.ua/menu/kved.php>

9. Про впровадження системи національних рахунків, затверджене постановою КМУ від 28.12.1992 р. № 727 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>

About the system of national nationalities zatverdzhene postanovoyu KМУ vid 28.12.1992 r. – № 727, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>

10. Статистичний щорічник України / за ред. І. М. Жук. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 575 с.

Zhuk, I.M. (2016) *Statystychnyy shchorichnyk Ukrainy*, Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, Kyiv, 575 p.

11. Keynes, M. (1976), *The Open University, System Perfomance, Human Factors and Systems Failures*, The Open University Press, Engkand, pp. 8-11.

12. Маркова В. Д. Маркетинг услуг / В. Д. Маркова. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 128 с.

Markova, V.D. (1996), *Marketynh usluh*, Fynansy y statystyka, Moscow, 128 p.

13. Мочерний С. В. Методологія економічних відносин / С. В. Мочерний. – Львів : Світ, 2001. – 415 с.

Mochernyy, S.V. (2001), *Metodolohiya ekonomichnykh vidnosyn*, Svit, L'viv, 415 p.

14. Bertalanffy, L. (1956), «General System Theory», *General systems*, Vol. 1, P. 2.

15. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>

16. Остапенко Я. О. Статистичний аналіз підприємств готельного господарства та прогнозування його розвитку / Я. О. Остапенко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 8. – С. 1213–1221.

Ostapenko, Ya.O. (2015), *Statystychnyy analiz pidpryyemstv hotel'noho hospodarstva ta prohnozuvannya yoho rozvytku*, *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, Vyr. 8, pp. 1213-1221.

Ковалевська Надія Сергіївна, канд. екон. наук, доц., обліково-фінансовий факультет, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Дерев'янка, 3а, кв. 102, м. Харків, Україна, 61103. Тел.: (057)343-96-88, 0999690733; e-mail: kavalserg@gmail.com.

Ковалевская Надежда Сергеевна, канд. экон. наук, доц., учетно-финансовый факультет, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Деревянка, 3а, кв. 102, г. Харьков, Украина, 61103. Тел.: (057)343-96-88, 0999690733; e-mail: kavalserg@gmail.com.

Kovalevskaaya Nadiya, PhD. Sc. Associate Professor, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Derevyanko, 3a, 102, Kharkiv, Ukraine, 61103. Тел.: (057)343-96-88, 0999690733; e-mail: kavalserg@gmail.com.

Янчева Інна Валентинівна, доц., обліково-фінансовий факультет, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Героїв праці, 33, кв. 162, м. Харків, Україна, 61135. Тел.: 0679886151.

Янчева Інна Валентиновна, доц., учетно-финансовый факультет, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Героев труда, 33, кв. 162, г. Харьков, Украина, 61135. Тел.: 0679886151.

Yancheva Inna, PhD. Sc. Associate Professor, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Heroiv truda, 33, 162, Kharkiv, Ukraine, 61135. Тел.: 0679886151.

Наумова Тетяна Анатоліївна, канд. екон. наук, доц., обліково-фінансовий факультет, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: пр. Перемоги, 58, кв. 18, м. Харків, Україна, 61202. Тел.: (057)336-97-78, 0996405646; e-mail: naumsirik5@gmail.com.

Наумова Татьяна Анатольевна, канд. экон. наук, доц., учетно-финансовый факультет, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: пр. Победы, 58, кв. 18, г. Харьков, Украина, 61202. Тел.: (057)336-97-78, 0996405646; e-mail: naumsirik5@gmail.com.

Naumova Tatiana, PhD. Sc. Associate Professor, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Victory av., 58, 18, Kharkiv, Ukraine, 61202. Тел.: (057)336-97-78 , 0996405646; e-mail: naumsirik5@gmail.com.

Бойченко Наталія Вікторівна, канд. екон. наук, доц., обліково-фінансовий факультет, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: пр. Перемоги, 78, кв. 165, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)338-76-89, 0503006109; e-mail: boychenkon@meta.ua.

Бойченко Наталья Викторовна, канд. экон. наук, доц., учетно-финансовый факультет, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: пр. Победы, 78, кв. 165, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)338-76-89, 0503006109; e-mail: boychenkon@meta.ua.

Boitchenko Natalia, PhD. Sc. Associate Professor, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Victory av., 78, 165, Kharkiv, Ukraine, 61051. Тел.: (057)338-97-78 , 0503006109; e-mail: boychenkon@meta.ua.

Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук, проф. А.В. Янчевим, доц. Л.О. Кирильєвою, доц. І.Б. Черніковою.

Отримано 15.04.2017. ХДУХТ, Харків.